

Zdeněk Beran

1 Dílo

Zdeněk Beran se narodil se 7. března 1937 v Dolní Dobručce ve východních Čechách. Odborné vzdělání získal na Výtvarné škole v Praze u profesora Zdeňka Balaše. Akademii výtvarných umění vystudoval v ateliéru nástěnné a monumentální malby u profesora Vladimíra Sychry v letech 1956-1962. Krátké členství v tehdejší Svazu výtvarných umělců mu bylo zrušeno výnosem Ministerstva vnitra, takže od roku 1970 byl pouze evidován u Českého fondu výtvarných umělců pod číslem 1047.

Již během studia patřil do skupiny Konfrontace, která v roce 1960 vytvářela u nás specifickou podobu evropského **informelu**. Expresivnost jeho počátků našla na přelomu šedesátých a sedmdesátých let výraz ve **strukturální abstrakci**. V nízkých reliéfech strukturálně zpracovaných hmot s gestickými zásahy řešil od počátku šedesátých let ztvárnění principu destrukce, který se stal základním východiskem jeho další práce.

Od druhé poloviny šedesátých let se v tvorbě prosazovaly figurativní prvky, které sestávaly do bizarně fantazijních útvarů, předznamenávajících příští objekty. Toto úsilí vyvrcholilo pozoruhodnou realizací řady objektů, z nichž vytvořil v letech 1970-1971 rozsáhlý **environment** nazvaný Rehabilitační oddělení Dr. Dr. S neúprosnou syrovostí jím vyslovoval prožitek ohrožení samotné podstaty lidské existence. Současně se vznikem dalších objektů zpřesňoval v kresbě a malbě techniku zpodobení prvků reality. **Verismus** jeho práce byl současný s tehdy se prosazujícím **hyperrealismem**. V roce 1980 vytvořil spolu s dalšími umělci nezvyklou instalaci objektů v koncentračním táboře Terezín.

Od počátku osmdesátých let uplatňuje v projektech interiérů propojování klasické malby s reálnými předměty, jež provádí s jistým intelektuálním odstupem. Práce s objektem se přesunuje do oblasti objektových a obrazových instalací, v nichž umělec využívá i rubové strany obrazu a pracuje se vzájemně nesourodými materiály, konfliktními vůči funkci závěšného obrazu (*Hra s obrazy v prostoru*, 1988-1999; *Odvrácená strana obrazu*, 1996-1997). Vznikají projekty hromad, k jejichž inspiraci svým způsobem přispělo soustředění a přeskupování devastovaných prvků monumentálního environmentu Rehabilitační

Cesta, 1980-1990-2000

oddělení Dr. Dr. (1971). Jednou z dalších fází tohoto celku bylo jeho faktické „pohřbení“ (1993-1994) do jámy v zahradě Bredovského zámku u Lemberku a překrytí skleněnou deskou. V současnosti došlo k jeho „exhumaci“ a nové instalaci. V obrazech monumentálních rozměrů umělec nadále propracovává své existenciální téma pomíjivosti a rozpadu.

Samostatně vystavuje od roku 1971. Kolektivních výstav se účastní od roku 1960. Svými díly je zastoupen ve veřejných a soukromých sbírkách jak v České republice, tak i v zahraničí. Členem skupiny Zaostalých je od roku 1987 a od roku 2006 také členem skupiny Mánes. V roce 1989 získal stipendium The Pollock-Krasner Foundation. Po listopadových událostech v roce 1989 byl povolán na Akademii výtvarných umění v Praze, kde se ujal vedení ateliéru klasických malířských technik. Dnes jako profesor vede jednu z jejích malířských škol. Po celou dobu - do roku 2003 - žil v Praze vedle své ženy Zdenky Schirlové. Nyní nadále pracuje ve svém libeňském ateliéru.

Mahulena Nešlehová

(z textu Mahuleny Nešlehové publikovaného v katalogu Zaostalí, Praha 1990)

Zdeněk Beran v sobě slučuje protichůdné výtvarné principy. Na jedné straně obdiv k avantgardě, na straně druhé schopnost pracovat s klasickými technikami i s klasickým pojetím obrazu.

Na uměleckou scénu vstoupil s expresivně malovanými portréty i krajinami drobnějších formátů. Na Akademii výtvarných umění v Praze lehce zvládl požadované nároky, získal brzy cenu školy a výuku ukončil monumentální diplomovou prací, nabízející netradiční výzdobu krematoria a využívající technologie soudobé malby. Osudové bylo setkání s několika kamarády, kteří na konci padesátých let společně propadli informální abstraktní malbě. V první řadě to byli Jiří Valenta, jehož vnímal jako o málo staršího guru, a hospodský kumpán Antonín Tomalík, robustní a tragický umělec, kterému se podařilo spáchat sebevraždu, ještě než dosáhl věku třiceti let. Skupina „Somráků“ (tento název se vžil), do které je možné zahrnout i umělce jiných profesí, například hudebníky a fotografy, znamenala v roce 1960 progresivní křídlo českého výtvarného umění. V jejich snažení se až podivně snoubila touha po provokativním činu s rigiditou, projevující se především v důsledně dodržované technologii výstavby objektu. „Správně zpracovaná struktura“ - to byl pojem, jehož přesný obsah znali právě jen Somráci.

Rok 1968 se svou novou atmosférou rozprášil celou skupinu. V sedmdesátých letech už můžeme sledovat jen jednotlivé osudy. Zdeněk Beran vyjádřil svůj pozdní příchod k surrealismu řadou **naturalizujících** kreseb. Přitom tvořil své životní dílo Rehabilitační oddělení Dr. Dr., traumatizující obraz tehdejší normalizace i svých osobních problémů. V devadesátých letech se Zdeněk Beran stal s velkým nadšením pedagogem a na AVU v Praze založil školu blízkou hyperrealismu.

Retrospektivní výstava Zdeňka Berana představuje veškeré polohy jeho tvorby a doprovází ji reprezentativní monografie.

Milan Knížák

2 Životopis

Zdeněk Beran (*1937, žije v Praze)

1956-62 /

studuje Akademii výtvarných umění v Praze, přiklání se k informelu

1960 /

vystavuje na neoficiální přehlídce abstraktního umění nazvané Konfrontace I, která proběhla v ateliéru malíře Jiřího Valenty

kolem pol. 60. let 20. stol. /

obrací se od abstrakce k realitě a vytváří asambláže, obrazy - objekty zaplněné předměty a fragmenty skutečnosti

1970-71 /

vytváří velmi významné dílo - environment Rehabilitační oddělení Dr. Dr.

současnost /

maluje monumentální obrazy naplněné existenciálními obsahy, tématy rozkladu a pomíjivosti předmětného světa

Pokus o duševní únik (spíše nahoru), 1996-1997

3 Slovníček pojmů

Informel / Termín spjatý s velmi širokým polem poválečného abstraktního umění. V českém umění se často užívá názvu **strukturální abstrakce**, který má užší význam. Jedná se o abstraktní umění, pro něž je charakteristický zájem o optickou kvalitu materiálu a užití tmavých barev. Strukturální abstrakce zasáhla malířství i sochařství např. R. Piesen, A. Veselý.

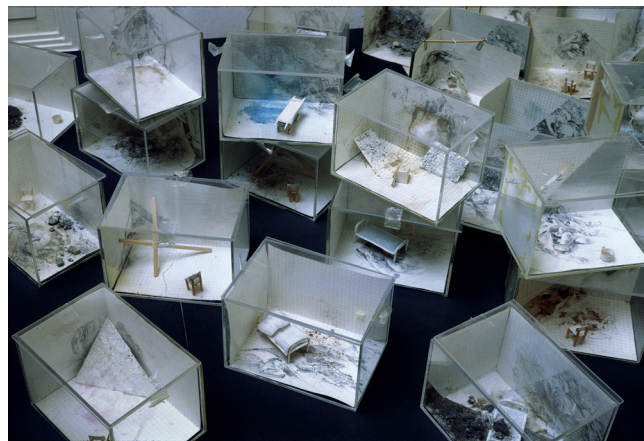
Environment / Anglicky “prostředí”. Jde o umělecké realizace zejména akčního umění 60. a 70. let 20. století, které zpravidla aktivizují více smyslů diváka např. zrak, čich, sluch atd. Vzniká umělecké dílo osidlující celý prostor např. galerie.

Verismus / Odvozeno od italského slova “vero” = pravý. V širším významu je označením těch uměleckých usilování, jejichž snahou je popisně přesné zobrazení viděné skutečnosti.

Hyperréalismus / Umělecký směr vznikl na konci 60. let 20. století jako reakce na abstraktní expresionismus, minimal art a konceptuální umění. Někdy je také nazýván fotorealismem, neboť usiluje o návrat k realistickému zobrazení zejména každodenních situací a předmětů. O přesné zachycení skutečnosti usilovali někteří umělci také s využitím projekce fotografických předloh.

Naturalismus / Termín velmi různorodě využívaný uměleckovědnou literaturou. Dnes je označením nejčastěji myšlen výtvarný projev napodobující věrně, bez jakékoliv idealizace, vnější předmětnou skutečnost.

Asambláž / Výtvarná technika spočívající v kombinování trojrozměrných předmětů a materiálů na ploše obrazu. Vyvinula se z koláže, která vzniká kombinováním v ploše. Asambláže využívají různé materiály a předměty (i nalezené). Techniku uplatňovali kubisté, surrealisté, v 2. polovině 20. století noví realisté a další.

modely Her s obrazy, objekty a strukturami, 1989-1991

4 Vzdělávání

Doporučená klíčová slova pro výuku

Asambláž
Objekt
Instalace
Informel
Hyperrealismus
Surrealismus

Doporučení umělci z expozic ve Veletržním paláci ve vztahu k výstavě

V. Boudník (2. patro)
A. Veselý (2. patro)
T. Pištěk (2. patro)
B. Dlouhý (2. patro)
W. Vostell (1. patro - ochoz)

Náměty k činnostem ve škole či v galerii

SYROVÁ REALITA

Motivace

Co je to syrové? Najdete pro toto slovo synonymum? (např. nekultivované, nezkrášené, vlhké...) Stalo se vám někdy, že jste přišli na místo, které na vás působilo syrovým dojmem? Je takové místo někde ve vašem okolí? Jak byste takové místo popsali?

Popis úkolu

Zkuste každý sám (ve třídě, v budově školy nebo někde venku kolem školy) najít místo, které působí syrovým dojmem. V případě, že máte možnost využít digitální fotoaparáty nebo mobilní telefony, zdokumentujte toto vybrané místo. Nemáte-li k dispozici fotoaparát, pozorujte okolí a vybraná místa si označte (např. lepenkou). Poté si místa společně prohlédněte a navzájem je porovnejte a popište, v čem spočívá syrovost toho kterého místa.

Reflexe

Porovnejte jak, kdo vnímá syrovost? Existují nějaké společné znaky? Co vám na těchto místech připadá zvláštní či zajímavé? Můžeme nalézt krásu v ošklivém? Na výstavě Z. Berana vyhledejte instalace a objekty, které vám syrovost evokují. Hledejte určité paralely se svými nalezenými místy.

Vazby na učivo RVP ZV oboru výtvarná výchova

- vizuálně obrazná vyjádření ve vztahu k vlastnímu prožívání interakce s realitou
- individuální interpretace v pluralitní komunikaci (kontexty vzniku odlišných interpretací)

Rehabilitační oddělení Dr. Dr., 1970-1971

POMÍJIVÉ PŘÍBĚHY

Motivace

Všimli jste si, že některé materiály a věci kolem nás podléhají rychlé zkáze? Jak se tyto věci mění? Mění se jen na povrchu, nebo i zevnitř? Něco se jen oloupe, něco zplesniví, něco změní barvu či tvar... Porozhlédněte se kolem sebe. Co máte na stole, v tašce, v koši? Co tyto věci proměňuje?

Popis úkolu

Vyberte si jakýkoliv předmět, který můžete postrádat.

Představte si, že by se najednou, nějakým zázrakem, začal postupně rozpadat. Jak by tento proces probíhal? Co by předmět začalo deformovat?

Představte si, že by se najednou proměna předmětu v určité fázi zastavila... Proměňte podobu vybraného předmětu tak, aby vypadal jako rozpadlý. Použijte materiál, který nejvíce pomůže vaši představu vyjádřit. Předmět můžete jakkoliv upravit - zdeformovat tvar, vlepít další materiály, obarvit ho atp. V případě, že máte možnost použít fotoaparát, zkuste zdokumentovat proces proměny předmětu (alespoň 3 snímky). Vaše představy a výsledné realizace pak navzájem porovnejte.

Reflexe

Bylo těžké představit si, že se předmět rozpadá? Co bylo příčinou jeho změny? Byla zde nějaká síla zevnitř, z vnějšku? Rozeznáte ještě stále původní předmět?

Na výstavě si prohlédněte, jak věci přetváří Z. Beran. Zkuste nalézt assembláž, která je nejvíce podobná vašemu přístupu.

Vazby na učivo RVP ZV oboru výtvarná výchova

- vizuálně obrazné prostředky pro vyjádření proměn kvalit
- kategorizace představ a zkušeností (fantazijní, analytické)

5 Informace

Autor výstavy /

Milan Knížák

Kurátoři /

Milan Knížák, Blaguna Paskaleva

Vzdělávací programy a studijní materiály /

Barbora Škaloudová, Lucie Štůlová Vobořilová

Místo konání /

Národní galerie v Praze, Veletržní palác (1. patro),
Dukelských hrdinů 47, 170 00 Praha 7

Termín konání /

1. 2. - 9. 4. 2007

Vstupné /

pro školní skupiny (bez programu)

20 Kč / 1 osoba, pedagogický doprovod (2 osoby)
a děti do 6 let zdarma

cena programu pro školy

10 Kč / 1 osoba / 1 hodina programu

Otevírací hodiny /

10:00 - 18:00, denně mimo pondělí

Doprava /

tram 12, 14, 15, 17 - stanice Veletržní
metro C - stanice Vltavská

Informace o doprovodných programech /

Lektorské oddělení

Sbírka moderního a současného umění

tel.: 224 301 003

e-mail: vzdelavani@ngprague.cz, www.ngprague.cz

Střední struktura II, 1961